

Handlingsplan för att stärka barnets rättigheter på familjerådgivningen i Jämtland

Bakgrund

FN-s konvention om barnets rättigheter, också kallad barnkonventionen har funnits sedan 20 november 1989 och innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. Den 1 januari 2020 blev barnkonventionen lag i Sverige. Kommuner och regioner har som uppgift att säkerställa att barnkonventionen implementeras i den egna verksamheten. Det gäller för samtliga verksamheter och inte enbart de som huvudsakligen riktar sig till barn.

Om barnkonventionen

Barnkonventionen gäller alla mellan 0 - 18 år och är barnets förstärkning av de mänskliga rättigheterna. Barnkonventionen slår fast att alla barn har rätt att leva och utvecklas och att barnets bästa alltid ska komma i första hand. Varje barn har rätt att respekteras, att växa upp i trygghet och i frihet från våld och övergrepp. De ska ges möjlighet att uttrycka sina åsikter i frågor som berör dem och deras åsikter ska också beaktas. Barn har rätt till utbildning, social trygghet, skälig levnadsstandard, det egna språket, kultur och lek och fritid. Konventionen består av 54 artiklar som alla är lika viktiga och bildar en helhet, men artikel 2, 3, 6 och 12 kallas för de fyra huvudprinciperna.

Nationella strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige

Riksdagen antog 2010 en strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige som regeringen har föreslagit i propositionen Strategi för att stärka barnets rättigheter (prop. 2009/10:232). Strategin syftar till att stärka barnets rättigheter i Sverige. Strategin består av ett antal principer. Strategin ska vara en utgångspunkt för offentliga aktörer på statlig och kommunal nivå som i sina verksamheter ska säkerställa barnets rättigheter.

För att stärka barnets rättigheter i Sverige ska följande strategi gälla:

- All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen.
- Barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang.
- Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.
- Barn ska få kunskap om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken.
- Föräldrar ska få kunskap om barnets rättigheter och erbjudas stöd i sitt föräldraskap.
- Beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter.
- Aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan.
- Aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn.
- Beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.

Framgångsfaktorer för att lyckas med barnrättsarbete är att det finns politiska beslut där det är uttalat att barnrättsperspektiv ska beaktas, att rättigheterna tas in i styrande dokument samt att det finns krav på återrapportering till politiska organ. Medarbetarnas kunskapsnivå bör kartläggas och det är viktigt att det finns en samordningsfunktion för barnrättsarbetet. Det bör vidare finnas en arbetsgrupp som arbetar med frågorna inom verksamheten samt att arbetet är förankrat inom såväl ledning som bland medarbetare. Aktiviteter för att stärka tillämpningen av barnkonventionen ska genomföras inom alla verksamheter.

Nuläget på familjerådgivningen i Jämtland

Hösten 2020 beslutade förvaltningsledningen i Östersunds kommun att social- och arbetsmarknadsförvaltningens barnrättsarbete behövde formaliseras. En förvaltningsövergripande grupp bildades med representanter för förvaltningens alla sektorer. Där deltog ingen från Familjerådgivningen. För att få kunskap och verktyg samt för att strukturerat kartlägga och utveckla barnrättsarbetet har gruppen använt sig av Barnombudsmannens processtödd Barnrättsresan.

Under hösten 2023 inleddes ett arbete på Familjerådgivningen i Jämtland med SKR (Sveriges kommuner och regioner) och MFOF (Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd) för att göra familjerådgivningen mer barnrättsbaserad. De ur arbetsgruppen som deltagit i det arbetet har gemensamt tagit fram denna handlingsplan som förankrats under arbetets gång och som ska komma att antas efter slutgiltig genomgång med övriga i arbetsgruppen.

På familjerådgivningen i Jämtland tas nästan uteslutande vuxna personer emot då det är familjerådgivningens primära målgrupp. En majoritet av dessa lever tillsammans och har hemmavarande minderåriga barn. Uppfattningen hos familjerådgivarna är det finns god kännedom i vilka ärenden det finns hemmavarande barn och att dessa lyfts in i samtalen genom frågor om hur det är att vara barn i familjen, hur dessa påverkas av föräldrarnas relation och liknande. Små barn är ibland närvarande i rummet som en konsekvens av avsaknad av barnomsorg, medan äldre barn inte närvarar.

Den generella principen är att barn inte ska närvara under samtal för att inte behöva ta ansvar och bli delaktiga i vuxnas bekymmer och frågeställningar. I undantagsfall deltar äldre barn, under förutsättning att syftet med samtalet är att fokusera på relationen mellan förälder och barn och då det inte förkommer annan belastning som talar emot ett samtal mellan barn och vuxen på familjerådgivningen.

Det är viktigt att ha vetskap om att barnet deltar frivilligt och att barnet får riktig information och därmed rimliga förväntningar på vad familjerådgivningen kan hjälpa till med i de fall de medverkar i samtal. I enlighet med den nationella strategin för att stärka barns rättigheter har Familjerådgivningen i Jämtland beslutat sig för att arbeta i enlighet med följande delmål:

All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen

Mål: Familjerådgivningens personal och de beslutsfattare som är delaktiga i Familjerådgivningens verksamhet ska tolka den lagstiftning som är aktuell för verksamheten så att den i möjligaste mån är i överensstämmelse med barnkonventionen.

DELMÅL	HUR	ANSVAR	TIDPLAN
I alla situationer där en anmälan till socialtjänst övervägs, ska ärendet lyftas i arbetsgruppen för diskussion och samtal om vad som blir till barnets bästa.	Tas på veckomöte, vid mer brådskande situationer, vid informellt samtal med kollegor. Rådfråga socialsekreterare anonymt för att säkerställa att anmälan görs på ett säkert sätt.	Samtliga familjerådgivare	Veckomöte 1 gång/vecka samt vid behov.
Använda möjligheten att be om tillåtelse att häva sekretess för att underlätta för vidare hjälp för vuxna och deras barn.	När behov av kontakt med en annan part, till exempel CMV eller familjebehandling bedöms föreligga, fråga om medgivande för att häva sekretessen och var behjälplig i att förmedla kontakt i det fall det bedöms gagna föräldrarna.	Samtliga familjerådgivare	Vid behov
När alla formella beslut tas inom verksamheten, ställa följdfrågan om på vilket sätt det påverkar barn. Om det påverkar barn ska en bedömning av barnets bästa göras.	Se över nu diskuterade beslut rörande tidsbokning, möjlighet till prioritering i inkomna ärenden. Lägga in barnperspektiv i samtliga situationer när det görs konsekvensanalyser inom familjerådgivningen.	Samtliga familjerådgivare – lyfts gemensamt i grupp.	

Barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang

Mål: Familjerådgivningen ska i varje enskilt ärende ta emot de som önskar komma på samtal under förutsättning att Familjerådgivningen bedöms vara rätt instans. Familjerådgivaren ska efter inledd kontakt bedöma om de barn som är berörda ska avlastas vetskap om och därmed bli avlastade från att känna ansvar över vuxnas relationer och mående eller göras delaktiga och i så fall på vilket sätt de ska bli delaktiga; -direkt genom samtal på familjerådgivning eller indirekt genom att föräldrarna pratar med sina barn.

DELMÅL	HUR	ANSVAR	TIDPLAN
Inga barn ska delta i samtal på familjerådgivningen som gör att de behöver ta ökat ansvar för föräldrars relation eller hamnar i lojalitetskonflikt mellan föräldrarna.	Alltid tänka igenom vid första samtal med besökare om det skulle vara till barnens fördel att bjudas in till samtal och ha en motivering till varför.	Samtliga familjerådgivare	
Vid ev deltagande av barn vid samtal, lyfta på veckomöte och göra en konsekvensanalys kring möjliga risker och möjligheter med att ta med barnet i samtal, med syfte att skydda barns integritet och avlasta från ansvar.	Lyfta frågeställning på möten och vid handledning. Indirekt prata med föräldrar om vikten av att låta barn slippa hamna i lojalitetskonflikt mellan föräldrar i samtal med vuxna.		
Indirekt lyfta in barnen i inledande samtal med de besökande vuxna.	Lämna ut frågeformulär där de vuxna får skatta mellan 0 och 5 hur mycket deras barn påverkas av den vuxna relationen. Följa upp detta vid behov under fortsatt kontakt.		

Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem

Mål: Familjerådgivningen arbetar aktivt med föräldrar för att de ska bjuda in barn till samtal om hur de har det, i de ärenden där det bedöms lämpligt.

DELMÅL	HUR	ANSVAR	TIDPLAN
I samtliga ärenden där en separation blir aktuell prata om vikten att barnen ges möjlighet att prata om vad de känner.	I aktuella ärenden dela ut skriftlig information till föräldrar på temat "att prata med barn vid en separation". Informera föräldrar om kommunernas gruppverksamhet för barn med separerade föräldrar samt påtala barns rätt till sina föräldrar.		
Informera alla föräldrar om barns rätt att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.	Då det bedöms lämpligt, hänvisa till relevanta delar i SES.		
När det bedöms gagna barnet, bjuda in dem till samtal på Familjerådgivningen tillsammans med föräldrarna.	Efter bedömning att barnet gynnas av att delta vid samtal på familjerådgivningen, (vid tecken på att föräldrarna saknar den kompetens som krävs att ha detta samtal med barnen på egen hand) bjuda in till det om föräldrarna önskar det.		

Barn ska få kunskap om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken.

Mål: Familjerådgivningen uppmuntrar föräldrar att informera sina barn och barnkonventionen och barns rättigheter.

DELMÅL	HUR	ANSVAR	TIDPLAN
När barnet deltar i samtal på familjerådgivning, informera om barns rättigheter	I de ärenden de bedömts gagna barnet att delta i samtal erbjuds barnet muntlig information om sina rättigheter.		
Skapa en rutin för att försäkra att samtliga barn i ärendet är kända för familjerådgivaren (inklusive bonusbarn, umgängesbarn)	Stämma av vid första samtal hur familjen ser ut och vilka minderåriga som berörs av kontakten.		

Föräldrar ska få kunskap om barnets rättigheter och erbjudas stöd i sitt föräldraskap.

Mål: Familjerådgivningen tar ansvar för att informera föräldrar om barnkonventionen, om barns rätt att komma till tals, få information efter ålder och mognad samt rätten till sina föräldrar.

DELMÅL	HUR	ANSVAR	TIDPLAN
Utarbeta rutiner för att lyfta barnrättsperspektivet i mötet med föräldrar.	Ställa frågor om barnets situation, enligt förslag längre ner. Informera om barns rättigheter och föräldrars skyldigheter. Samtala om hur föräldrarna kan prata och informera sina barn efter ålder och mognad.		
Publicera information på vår hemsida om barns rättigheter.	Ha en rubrik på hemsidan om barnrättsperspektivet och en länk till tex Barnombudsmannen.		
Erbjuda skriftlig information till alla föräldrar som kommer till familjerådgivningen.	Dela ut en folder till alla föräldrar om familjerådgivningen och barns rättigheter, ex från Barnombudsmannen.		

Beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter.

Mål: Alla som arbetar på familjerådgivningen ska ha kunskap och Barnkonventionen och barns rättigheter.

DELMÅL	HUR	ANSVAR	TIDPLAN
Alla nya medarbetare ska ha kunskap om barns rättigheter.	Rutiner vid introduktion av nyanställda.	Samtliga familjerådgivare och chef ansvarar för att upprätta rutiner gällande det barnrättsbaserade arbetet.	2024
Att frågan om barns rättigheter hålls levande.	Att barnrättsperspektivet är en stående punkt på APT och veckomöten.	Samtliga familjerådgivare samt chef.	Pågående – sker varje veckomöte 1 gång/vecka samt varje APT 1 gång/månad.
Barnanpassad lokal?	Göra översyn om något utöver befintlig leksakslåda och skötbord behöver införskaffas för att främja känslan av välkomnande för de barn som besöker familjerådgivningen.	Samtliga familjerådgivare samt chef	2024

Aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan

Mål: Stärka barnets rättigheter genom väl fungerande samverkansformer med andra aktörer som kommer i kontakt med målgruppen.

DELMÅL	HUR	ANSVAR	TIDPLAN
Identifiera vilka aktörer som är viktiga att ha en god samverkan med utifrån det barnrättsbaserade perspektivet; boka in regelbundet återkommande träffar med syfte att lära om varandra och utifrån den kunskap vi får och ger skapa fungerande samverkansytter.	Inför varje år lägga in aktiviteter i års hjul som är kopplat till samverkan med t ex Familjerätten, Centrum mot våld, Föräldrabarnhälsan m fl.	Gemensamt arbete i gruppen inklusive chef.	2024

Aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn

Mål:

DELMÅL	HUR	ANSVAR	TIDPLAN
Prioritera barnfamiljer;	Erbjuda tider så snart som möjligt till barnfamiljer;	Samtliga familjerådgivare	Pågående -
Erbjuda kostnadsfri Familjerådgivning till par som har en ansträngd ekonomi.	Informera de par som kommer om möjligheten att få reducerat pris/ kostnadsfri familjerådgivning om ekonomin är ansträngd. (Vid kännedom om ansträngd ekonomi även ha möjlighet att ta ett eget beslut att reducera/ta bort kostnad?)	Samtliga familjerådgivare	Pågående -
Systematisk uppföljning kopplat till barns mående	Hitta ett systematiskt sätt att fånga upp hur förbättrade vuxenrelationer har påverkat föräldraskapet och därmed stärkt möjligheten att barnets behov och rättigheter tillgodoses.		2024/2025

Beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv

Mål: Systematisk uppföljning utifrån ett barnrättsperspektiv med syfte att se vad som är framgångsrikt samt se vad som behöver utvecklas.

DELMÅL	HUR	ANSVAR	TIDPLAN
Införa ett kapitel i avtal/ Verksamhetsbeskrivning kring vad som åligger Familjerådgivningen att göra kopplat till det barnrättsbaserade arbetet; tydliggöra vikten av att prioritera barnfamiljer, att arbetet ska följas upp systematiskt och presenteras årligen.	Ett förslag till text upprättas och presenteras vid styrgruppsmöte för beslut.	Chef tillsammans med arbetsgrupp.	2024

Utveckling framåt

Vissa frågor behöver vi följa upp ytterligare framåt, det kan gälla:

Hur ska vi nå alla grupper/familjer/barn (indirekt).

- Arbeta mer utåtriktat?

- Samverkan?

Ökad kunskap om samtal med barn?

Ökad kunskap gällande förfarande vid orosanmälningar/kännedom om att barn far illa. Tex vid psykiskt våld.

Frågor att inspireras av och att ställa till föräldrar för att på ett effektivt sätt lyfta in barnen i samtalet fast de inte närvarar i rummet:

-Hur tänker ni att det skulle påverka era barn?

-Hur tänker ni att ert problem påverkas av att ni har barn?

-Om era barn satt med här, hur tänker ni att de skulle svara?

-Till nästa gång vi ses vill jag att ni frågar era barn vad de tycker.

-Det är inte okej att era barn lever i och får ta del av så svåra konflikter

-Det skulle vi beskriva som vuxenfrågor och något som ni behöver ta ansvar för att ta beslut om och sedan delge barnen.

-Vi kan träna i rummet och tänka att barnen sitter med i samtalet.

[Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige \(regeringen.se\)](https://www.regeringen.se/strategi-for-att-starka-barnets-rattigheter-i-sverige)

Daterad 2024-05-28